

Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пактіні ратификациялау туралы

Нью-Йоркте 1966 жылғы 16 желтоқсанда жасалған Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакт ратификациялансын.

Қазақстан Республикасының Президенті

Ескерту. Нормативтік құқықтық актіге қоса тіркелген халықаралық пактінің мәтіні ресми болып табылмайды. ҚР халықаралық пактісінің жасасқан тілдердегі ресми куәландырылған көшірмесін ҚР халықаралық пакттерін тіркеуге, есептеуге және сақтауға жауапты ҚР Сыртқы істер министрлігінен алуға болады

Азаматтық және саяси құқықтар туралы халықаралық пакті (Нью-Йорк, 1966 ж. 16 желтоқсан)

Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер,

Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысында жарияланған қағидаттарға сәйкес, адам баласы отбасының барлық мүшелеріне тән қадір-қасиетін, олардың құқықтарының теңдігі мен ажырамастығын тану-бостандықтың, әділдіктің және жалпыға бірдей бейбітшіліктің негізі болып табылатынын назарға ала отырып,

бұл құқықтар адам баласына тән қадір-қасиеттен туындайтындығын тани отырып,

Адам құқықтарының жалпыға бірдей декларациясына сәйкес әркім экономикалық, әлеуметтік және мәдени құқықтарын да өзінің азаматтық және саяси құқықтарымен бірдей пайдалана алатындай жағдай туғызғанда ғана, азаматтық және саяси бостандығын және үрей мен мұқтаждықтан бостандығын иеленген еркін адам үлгісі жүзеге асырылуы мүмкін екендігін тани отырып,

Біріккен Ұлттар Ұйымының Жарғысы бойынша мемлекеттер адам құқықтары мен бостандықтары жалпыға бірдей құрметтелуін және сақталуын көтермелеп отыруға міндетті екендіктеріне назар аудара отырып,

әрбір жеке адам, басқа адамдарға және өзі мүшесі болып саналатын ұжымға қатысты міндеттері бола отырып, осы Пактіде танылған құқықтарды көтермелеуге және сақтауға қол жеткізуі тиіс екендігіне назар аудара отырып, төмендегі баптар туралы келісті:

I БӨЛІМ

1-бап

1. Барлық халықтар өзінің мемлекеттік құрылысын өздері шешуге құқылы. Осы құқық бойынша олар өз елінің саяси мәртебесін еркін белгілеп, оның экономикалық, әлеуметтік және мәдени дамуын еркін түрде қамтамасыз етеді.

2. Барлық халықтар алдарына қойған мақсат-мұраттарына жету жолында халықаралық экономикалық ынтымақтастықтан туындайтын, өзара тиімділік қағидастары мен халықаралық құқыққа негізделген қандай да болсын міндеттемелерге нұқсан келтірместен, өз елінің табиғи байлықтары мен ресурстарын еркін игере алады. Бірде-бір халықты меншігіндегі тіршілік етуге қажетті заттардан еш уақытта айыруға болмайды.

3. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің бәрі, соның ішінде өзін-өзі басқарушы емес және қамқорлығындағы аумақтарды басқаруда жауапты мемлекеттер де, Біріккен Ұлттар Ұйымы Жарғысының ережелеріне сәйкес, мемлекеттік құрылысын өзі шешу құқығын жүзеге асыруын көтермелеуге және ондай құқықты құрметтеуге тиіс.

II Бөлім

2-бап

1. Осы Пактіге қатысушы әрбір мемлекет, осы Пактіде танылған құқықтарды өзінің аумағының шегінде және юрисдикциясына қарасты аумақта тұратын барлық жұртты нәсіліне, түр-түсіне, жынысына, тіліне, дініне, саяси, немесе басқа да наным-сеніміне, ұлттық немесе әлеуметтік тегіне, мүліктік жәй-күйіне, туу немесе өзге де жағдаяттарына қарамастан, еш алаламай аталған құқықтарды құрметтеуге және қамтамасыз етуге міндеттенеді.

2. Мұндай міндеттер қолданыстағы заң жүзінде, немесе басқа шаралар түрінде ескерілмеген жағдайда, осы Пактіге қатысушы әрбір мемлекет, өзінің конституциялық процедуралары мен осы Пактінің ережелеріне сәйкес, осы Пактіде танылған құқықтарды жүзеге асыру үшін қажет болатын заң шығару немесе басқа да шараларды қабылдау үшін қажетті шаралар қабылдауға міндеттенеді.

3. Осы Пактіге қатысушы әрбір мемлекет:

а) осы Пактіде танылған құқықтары мен бостандықтары бұзылған кез-келген адамға, олардың құқықтары мен бостандықтарын ресми тұлғалар бұзған күннің өзінде де, тиімді құқықтық қорғау амалын қамтамасыз етуге;

б) құқығын қорғауды талап еткен кез келген адамның құқықтық қорғау құқығы мемлекеттік құқықтық жүйесімен көзделген құзыретті сот, әкімшілік, заң шығару биліктері немесе басқа құзыретті орган арқылы белгіленуін және сот арқылы қорғалу мүмкіндігінің дамуын қамтамасыз етуге;

с) құқықтық қорғау құралдары берілген күнде, оларды құзыретті өкімет орындарының пайдаланып қолдануларын қамтамасыз етуге міндеттенеді.

3-бап

Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер, осы Пактіде көзделген барлық азаматтық және саяси құқықтарды пайдалану құқығы ерлер мен әйелдерге тең болуын қамтамасыз етуге міндеттенеді.

4-бап

1. Мемлекеттегі төтенше жағдай ұлт өміріне қауіп төндірген күнде, және ол ресми түрде жарияланған болса, осы Пактіге қатысушы мемлекеттер осы Пакті бойынша өз міндеттерінен жалтару шараларын қиын жағдайдың шиеленісі талап ететін дәрежеде ғана және бұл шаралар халықаралық құқық бойынша басқа да міндеттемелеріне қайшы келмейтін жағдайда және нәсілге, түр-түске, жынысқа, тілге, дінге немесе әлеуметтік текке негізделген кемсітуге әкеліп соқпайтын жағдайда ғана қолдана алады.

2. Бұл ереже 6, 7, 8 (1, 2-тармақтар), 11, 15, 16 және 18-баптардан қандай да бір жалтаруға негіз бола алмайды.

3. Жалтару құқығын пайдаланып отырған осы Пактіге қатысушы кез келген мемлекет, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы арқылы, осы Пактіге қатысушы басқа мемлекеттерді қандай ережелерден жалтарғанын және мұндай шешім қабылдауға мәжбүр еткен себептерді айтып, дереу хабардар етуге тиіс. Сонымен қатар, сол дәнекер арқылы, жалтару құқығының пайдалану мерзімі қай уақытта аяқталатыны да хабарлануы тиіс.

5-бап

1. Осы Пактідегі ешбір қағида, қайсыбір мемлекетке, қайсыбір топқа, немесе қайсыбір адамға аталған Пактіде танылған кез-келген құқықтар мен бостандықтарды жоюға, немесе оларды осы Пактіде көзделген дәрежеден тыс шектеуге бағытталған қандай да бір жұмыспен айналысуға немесе қандай да бір іс-әрекет жасауға құқық береді деп пайымдалуы тиіс емес.

2. Осы Пактіде танылған немесе осы Пактіге қатысушы қайсыбір мемлекетте заң, конвенция, ереже, немесе әдет-ғұрып жүзіндегі қандай да бір негізгі адам құқықтарын осы Пактіде танылмайды немесе, танылған күнде де, кем ауқымда танылады деген сылтаумен ешқандай шектеуге немесе кемсітуге жол берілмейді.

III БӨЛІМ

6-бап

1. Өмір сүру құқығы - әрбір адамның ажырамас құқығы болып табылады. Бұл құқық заңмен қорғалады. Ешкімнің де өмірі еріксіз қиылуға тиіс емес.
2. Өлім жазасы жойылмаған елдерде, өлім жазасы тек қана айрықша ауыр қылмыс жасағаны үшін, қылмыс жасалған уақытта қолданыста болған заңға сәйкес және осы Пактінің, сондай-ақ Геноцид қылмыстарының алдын алу және жазалау туралы конвенцияның қаулыларына қайшы келмеген жағдайда ғана, ең ауыр жаза ретінде беріледі. Бұл жаза тек қана құзыретті сот шығарған ақтық үкімді орындау үшін ғана жүзеге асырылуы мүмкін.
3. Өлім жазасы геноцид қылмыстары үшін берілген болса, онда осы баптағы ешбір қағида осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге Геноцид қылмыстарының алдын алу және жазалау туралы конвенцияның қаулылары бойынша қабылдаған кез келген міндеттемелерінен қайсы бір жолдармен жалтару құқығын бермейтіндігін ескеру керек.
4. Өлім жазасына кесілген әрбір адамның кешірім беруді немесе шығарылған үкімді жеңілдетуді сұрап арыздануға хақысы бар. Барлық жағдайда да рақымшылдық, кешірім беру немесе өлім жазасы туралы шығарылған үкім ауыстырылып берілуі мүмкін.
5. Он сегіз жасқа толмаған адамдар жасаған қылмыстары үшін өлім жазасына кесілмейді және де өлім жазасына кесілген әйелдің аяғы ауыр болса, өлім жазасы жүзеге асырылмайды.
6. Осы баптағы ешбір қағида осы Пактіге қатысушы қайсыбір мемлекеттер үшін өлім жазасын жою мәселесін болдырмауға, немесе өлім жазасын жоюды кейінге қалдыруға негіз бола алмайды.

7-бап

Ешкім де азапталуға немесе оның қадір-қасиетін қорлайтындай адамшылыққа жатпайтын қатыгездік жолымен жәбірленуге немесе жазалануға тиіс емес. Ішінара, ешбір тұлға өзінің ерікті түрдегі келісімінсіз медициналық немесе ғылыми тәжірибеге ұшыратылуы тиіс емес.

8-бап

Ешкім де құлдықта ұсталуы тиіс емес; құлдық пен құл саудасының барлық түріне тыйым салынады.

1. Ешкім де кіріптарлықта ұсталуы тиіс емес.

2. а) Ешкім де ықтиярсыз немесе міндетті еңбекке мәжбүрленуі тиіс емес.

б) азапты жұмыстарды қолданатын елдерде, жасалған қылмыс үшін тағайындалатын бас бостандығынан айыру жазасы азапты жұмыстармен ілесетін болса, осындай жазаны тағайындаған құзыретті соттың үкімін орындау үшін, азапты жұмыстарды қолдануға 3 а) тармағы бөгет бола алмайды.

с) осы баптағы "ықтиярсыз немесе міндетті еңбек" деген термин қамтымайтын жұмыс пен қызметтің түрлері:

i) b тармақшасында көрсетілмеген, әдетте соттың заңды ұйғарымы негізінде тұтқында жүрген немесе тұтқыннан шартты түрде босатылған адам атқаруға тиіс жұмыс пен қызметтің қай түрі болмасын;

ii) әскери сипаттағы қызметтің қай түрі болмасын, ал саяси және діни этникалық себептермен әскери қызметтен бас тарту танылған елдерде, осындай себептермен әскери қызметтен бас тартқан адам үшін заңды түрде белгіленген қызметтің қай түрі болмасын;

iii) жұрттың өмірі мен игілігіне қауіп төндіретін төтенше жағдай немесе апат кезінде міндетті түрде атқарылатын қызметтің қай түрі болмасын;

iv) әдеттегі азаматтық міндеттерге жататын жұмыс пен қызметтің қай түрі болмасын.

9-бап

1. Әрбір адамның бостандыққа және жеке басының өміріне қол сұғылмауына құқығы бар. Ешкім де еріксіз қамауда немесе тұтқында ұсталуға тиіс емес. Әркім өз бостандығынан тек қана заң негізінде және сол заңда белгіленген процедураға сәйкес айырылуы мүмкін.

2. Қамауға алынған әрбір адамға қамалған кезінде оның қамауға алынған себептері мен өзіне тағылған кез келген айып жедел түрде хабарланады.

3. Қамауға алынған немесе қылмыстық айыптау бойынша ұсталған әрбір адам судьяның немесе заң бойынша сот билігін жүзеге асыру құқығы бар және ақылға қонымды уақыт ішінде істі сотта қарауға немесе босатуға құзыреті бар басқа лауазымды адамның алдына жедел жеткізілуі тиіс. Сотта ісі қаралуын күтіп отырған адамдарды тұтқында ұстау жалпыға бірдей тәртіп болып саналмауы тиіс, бірақ босату - сотқа кел, сотта ісінің қаралуының қай сатысында болмасын келу, керекті жағдайда үкім орындалу кезіне келу кепілдігі берілсе ғана жүзеге асырылады.

4. Қамау немесе тұтқында ұстау арқылы бас бостандығынан айрылған әрбір адамның, оның ұсталуының заңды-заңсыз екендігі туралы сот кідіртпей қаулы шығарып және ұсталуы заңсыз болған күнде оны босату туралы бұйрық беру үшін ісі сотта қаралуына құқығы бар.

5. Қамаудың, я болмаса тұтқында ұсталудың құрбаны болған әрбір адам талаптық күші бар өтемақы төлемдеріне құқылы.

10-бап

1. Бас бостандықтарынан айрылған барлық адамдар өздеріне деген адамгершілікті көзқарасқа және адам баласына тән қадір-қасиетінің құрметтелуіне құқылы.

2. а) айыпкерлер, ерекше жағдай тумаған күнде, сотталушылардан жеке орналастырылады және оларға жеке, сотталмаған адамдардың мәртебесіне сай, режим беріледі.

б) кәмелетке толмаған айыпкерлер, кәмелетке толған айыпкерлерден бөлек ұсталады және өте қысқа мерзім ішінде, шешім шығарылуы үшін, сотқа жеткізіледі.

3. Тұтқындарға, пенитенциарлық жүйе бойынша, олардың түзелуін және оларға әлеуметтік қайта тәрбие беруді маңызды мақсат тұтатын режим қарастырылады. Кәмелетке жасы толмаған құқық бұзушылар кәмелетке жасы толған құқық бұзушылардан бөлек ұсталады және оларға өздерінің жасы мен құқықтық мәртебесіне сай режим беріледі.

11-бап

Тек қана қайсыбір шарттық міндеттемені орындау дәрменсіздігінің негізінде ешкім де бас бостандығынан айырылуға тиіс емес.

12-бап

1. Кез келген мемлекеттің аумағында заңды түрде жүрген әрбір адам сол аумақтың шегінде еркін жүріп-тұруға және тұрғылықты мекен-жайды өз қалауынша таңдау құқығына ие болуы тиіс.

2. Әрбір адам өзінің туған елін қоса алғанда, кез келген елді тастап шығуға құқылы.

3. Жоғарыда айтылған құқықтар, заңда көзделген, мемлекеттік қауіпсіздікті, немесе қоғам тәртібін, жұрттың денсаулығы мен имандылығын, немесе басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін және осы Пактіде танылған құқықтармен қабысатын басқа құқықтарды қорғау үшін қажет шектеулерден тыс ешқандай шектеулердің объектісі бола алмайды.

4. Ешкім де өзінің туған еліне қайтып оралу құқығынан еріксіз айырылуы тиіс емес.

13-бап

Осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің қайсыбірінің аумағында заңды негізде жүрген шетел азаматын осы аумақтан, заңға сәйкес шығарылған шешімді орындау бағытында ғана қайтаруға болады, және де, егер мемлекет қауіпсіздігінің императивті қажеттілігі басқадай шараларды талап етпесе, ол өзінің қайтарылуына қарсы дәлелдемелерді ұсынып, құзыретті өкімет арнайы тағайындаған, құзыретті өкімет орны, тұлға, немесе тұлғалар арқылы ісінің қайта қаралуын талап етуіне және осы мақсатпен сол өкіметтің, тұлғаның, немесе тұлғалардың алдына келтірілуіне құқығы бар.

14-бап

1. Сот пен трибунал алдында жұрттың бәрі тең. Әрбір адам өзіне тағылған кез келген қылмыстық айыптауды қарау кезінде немесе қайсыбір азаматтық

процесте оның құқықтары мен міндеттерін анықтау кезінде заң негізінде құрылған құзыретті, тәуелсіз және әділ сот арқылы ісі әділетті және ашық қаралуын талап етуге құқылы. Егер, істің ашық қаралуы демократиялық қоғамда адамгершілік пен қоғамдық тәртіп, мемлекет қауіпсіздігінің пайымдаулары ескерілген жағдайда немесе азаматтардың жеке өмірінің мүдделері талап етсе немесе соттың пікірі бойынша, жариялылық әділ соттың мүдделерін бұзатын ерекше жағдай тудыратын болса, онда соттың істі қарауы басынан аяғына дейін немесе оның бір деңгейінде, жабық түрде, баспасөз өкілдері мен жұртшылықты қатыстырмай, жүргізілуі мүмкін; алайда, кез келген қылмыстық, не болмаса азаматтық істер бойынша шығарылған қаулылардың бәрі, тек кәмететке толмағандардың мүдделері басқа шараларды талап еткен жағдайда немесе матримониалдық дау-дамайлар немесе балаларды қамқорлыққа алу жөніндегі істер бойынша шығарылған қаулыларды қоспағанда, көпшілік алдында жария етілуі тиіс.

2. Қылмыстық іс бойынша айыпталған әрбір адам, кінәсі заң бойынша дәлелденгенге дейін, кінәсіз деп есептелуге құқылы.

3. Әрбір адамның өзіне тағылған кез келген қылмыстық айыптауды қарау кезінде, ең кем дегенде, төменде көрсетілген, толық теңдік негізінде берілетін кепілдіктерге:

a) өзіне тағылған айыптаудың сипаты мен негізі жөнінде өзі түсінетін тілде толық және дереу хабардар етілуіне;

b) қорғау шараларына дайындық жүргізуге және өзі тандап алған қорғаушымен жүздесіп-тілдесуге мүмкіндік беріліп, жеткілікті уақытпен қамтамасыздандырылуына;

c) дәлелсіз ұстау негізінде сотталмауына;

d) өз қатысуымен сотталуға және өзін өзі дербес қорғауына немесе өзі тандап алған қорғаушы арқылы қорғалуына: егер оның қорғаушысы жоқ болса, онда осындай құқығы бар екендігі жөнінде хабардар етіліп, қандай жағдай болмасын әділ сот мүдделері талап етсе, өзіне тағайындалған қорғаушының көмегін пайдалануына және де қорғаушының еңбегіне төлейтін жеткілікті қаражаты жоқ болса, оның көмегін ақысыз пайдалануына;

e) өзіне қарсы көрсетпе берген куәлардан жауап алынуына немесе осы куәлардан жауап алуды талап етуіне, сонымен қатар өзінің куәлары

шақыртылуына және олардан жауап алу шарты өзіне қарсы көрсетпе берген куәлардан жауап алу шартымен бірдей болуына;

f) егер сот жұмысын атқаруда пайдаланатын тілді түсінбесе, немесе сол тілде сөйлей алмаса тілмаштың көмегін ақысыз пайдалануына;

g) өз-өзіне қарсы көрсетпе беруге немесе өзін-өзі кінәлі деп мойындауға мәжбүрленбеуіне құқығы бар.

4. Кәмелетке толмағандар жайындағы іс, олардың жасы ескеріліп және қайта тәрбиеленулеріне ықпал жасайтын ықылас білдіріліп жүргізілуі тиіс.

5. Қайсыбір қылмыс үшін сотталғандардың қай-қайсысы болмасын өзінің айыпталуы және шығарылған үкім, заң бойынша жоғарғы сот инстанцияларында қайта қаралуын талап етулеріне құқықтары бар.

6. Егер қайсыбір адам қылмыстық іс жасағаны үшін ақтық шешім бойынша сотталып, одан кейін соттың қателігін даусыз дәлелдейтін қайсыбір жаңа немесе бұрын мәлім болмаған мән-жайдың негізінде шығарылған үкім бұзылса немесе оған кешірім жасалса және де жаңадан табылған жағдай кезінде мәлім болмағандығына сотталушының өзі ішінара немесе толық кінәлі еместігі дәлелденсе, онда осындай сотталудың нәтижесінде жазаланған адамға заң бойынша өтемақы төленеді.

7. Ешкім де, егер жасаған қылмысы үшін әрбір елдің заңы мен қылмыстық іс жүргізу құқығына сәйкес кезінде үзілді-кесілді сотталып немесе ақталған болса, онда осы қылмысы үшін екінші рет сотталуға немесе жазалануға тиіс емес.

15-бап

1. Ешкім де жасаған іс-әрекеті немесе жіберген қателігі негізінде, егер сол іс-әрекет жасалған кезде қолданыстағы мемлекетішілік заң тұрғысынан немесе халықаралық құқық бойынша қылмыстық іс болып саналмаса, қандай да бір қылмыстық іске кінәлі деп айыпталуына жол берілмейді. Сондай-ақ, кесілген жаза, қылмыстық іс жасалған кезде қолданылатын жазадан ауыр болмауы тиіс. Ал егер қылмыс жасалғаннан кейін сондай қылмыс үшін кесілетін жазаның түрі, бұрын қолданып жүрген түрінен гөрі, заң жүзінде жеңілдетілген болса, онда қылмыскер соңғы заң бойынша айыпталуы тиіс.

2. Осы баптағы ешбір қағида кез келген адамды кез келген іс-әрекеті немесе жасаған қателігі үшін, егер де сол іс-әрекет жасалған кезінде халықаралық қоғамдастық таныған құқық қағидаттары бойынша қылмыстық іс болып табылған болса, сот алдына келтіріп жазалауға кедергі етпейді.

16-бап

Әрбір адам, қай жерде жүрсе де, құқық субъектісі ретінде танылуына құқылы.

17-бап

1. Әрбір адам жеке және отбасылық өміріне өзгелердің өз бетінше, немесе заңсыз араласуынан, өз бетінше немесе заңсыз озбырлық жасап, баспанасына, хат жазысып-алысу құпиясына қол сұғылуынан, ар-намысы мен абырой-беделіне нұқсан келтірілуінен қорғалуы тиіс.

2. Әрбір адамның осындай озбырлық пен қол сұғушылықтан заңмен қорғалуына құқығы бар.

18-бап

1. Әрбір адамның ой-пікір, ар-ождан және дін бостандығына құқығы бар. Бұл құқық дінге сену немесе дінді қабылдау және наным-сенімін өз қалауынша таңдап алу еркіндігін, өз дінін, наным-сенімін жеке өзі немесе басқа адамдармен бірігіп тұту бостандығын, жария түрде немесе жеке жолмен уағыздау, құдайға құлшылық ету, діни және наным-сенім мен ілім салт-жораларын орындау бостандығын да қамтиды.

2. Ешкім де дінге сену немесе дін мен наным-сенімдерін өз қалауынша таңдап алу еркіндігін кемітетін мәжбүрлікке ұшыратылуы тиіс емес.

3. Дінге сену немесе наным-сенімдерін тұтыну еркіндігі тек қана қоғам қауіпсіздігін, тәртіпті, денсаулық пен имандылықты, сондай-ақ басқалардың негізгі құқықтары мен бостандықтарын қорғау үшін заңмен белгіленген шектеулермен ғана шектелуі тиіс.

4. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер ата-аналардың, тиісті жағдайларда заңды қамқоршылардың, балаларына өздерінің наным-сенімдеріне сай діни және имандылық тәрбиені қамтамасыз ету бостандығын құрметтеуге міндеттенеді.

19-бап

1. Әрбір адам өз ой-пікірін еш кедергісіз ұстануға құқылы.

2. Әрбір адам өз пікірін еркін білдіруге құқылы. Бұл құқық мемлекеттік шекараларға қарамастан кез келген ақпараттар мен идеяларды еркін іздеу, тауып алу және оларды өз қалауынша таңдап алған құралдар арқылы ауызша, жазбаша немесе баспасөз арқылы немесе көркемдік бейнелеу формалары түрінде тарату бостандығын да қамтиды.

3. Осы баптың 2-ші тармағында көзделген құқықтарды қолдану ерекше міндеттер мен ерекше жауапкершілікті жүктейді. Сондықтан оларды қолдану кезінде кейбір шектеулердің кездесуі мүмкін, алайда ондай шектеулер заңмен белгіленіп және:

- a) басқа тұлғалардың құқықтары мен абырой-беделін құрметтеу;
- b) мемлекеттік қауіпсіздікті, қоғамдық тәртіпті, жұртшылықтың денсаулығын немесе имандылығын қорғау қажеттілігінен туындауы тиіс.

20-бап

1. Соғысты қандай түрде болса да насихаттауға заң тұрғысынан тыйым салынуы тиіс.

2. Ұлттық, нәсілдік немесе діни өшпенділікке әкеліп соғатын, өздігінен кемсітуге, араздыққа немесе зорлық-зомбылыққа арандатушылық болып табылатын қандай да бір үгіт жүргізуге заң тұрғысынан тыйым салынуы тиіс.

21-бап

Бейбіт түрдегі жиналыстарды өткізу құқығы танылады. Бұл құқықты пайдалану тек демократиялық қоғамның мемлекеттік, немесе қоғамдық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіп мүдделерін, жұрттың денсаулығы мен

имандылығын сақтау және басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау қажет етілетін, заңмен көзделген шектеулерден тыс шектелуі тиіс емес.

22-бап

1. Әрбір адамның басқалармен бірігіп қауымдастықтар құру бостандығына оның ішінде кәсіподақтарды құрып оларға өз мүдделерін қорғау мақсатымен кіруге құқығы бар.

2. Бұл құқықты пайдалану демократиялық қоғамның мемлекеттік немесе қоғамдық қауіпсіздік пен қоғамдық тәртіп мүдделерін, жұрттың денсаулығы мен имандылығын сақтау және басқа адамдардың құқықтары мен бостандықтарын қорғау қажет етілетін, заңмен көзделген, шектеулерден тыс шектелуі тиіс емес. Осы бап бұл құқықты пайдалануда қарулы күштер құрамындағы және полицияда істейтін адамдар үшін заңды шектеулер енгізуге кедергі етпейді.

3. Осы баптағы ешбір қағида Халықаралық еңбек ұйымының қауымдастықтар бостандығы мен ұйымдасу құқығын қорғау жөніндегі 1948 жылғы конвенциясына қатысушы мемлекеттерге, аталған Конвенцияда көзделген кепілдіктерге нұқсан келтіретін заң актілерін қабылдау, немесе заңды осы кепілдіктерге нұқсан келтіретіндей етіп пайдалану құқығын бермейді.

23-бап

1. Отбасы қоғамның табиғи және негізгі ұясы болып табылады, және қоғам мен мемлекет тарапынан қорғалуға құқылы.

2. Неке жасына толған ер азаматтар мен әйелдер некеге тұруға және отбасын құруға құқылы екендіктері танылады.

3. Бірде бір неке, некеге тұратын екі жақтың өзара еркін және толық келісімдерінсіз қиылмайды.

4. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер некені қию, некелі болу уақытында және некені бұзған кезде ерлі-зайыптылардың құқықтары мен міндеттерінің теңдігін қамтамасыз ететін тиісті шаралар қабылдауға тиіс. Неке бұзылған жағдайда балалардың бәріне тиісті қорғау шаралары көзделуі қажет.

24-бап

1. Әрбір бала нәсіліне, түр-түсіне, жынысына, тіліне, дініне, ұлттық, немесе әлеуметтік тегіне, мүліктік немесе туу жағдаяттарына қарамастан, ешқандай кемсітусіз отбасы, қоғам және мемлекет тарапынан, өзінің жас шамасы талап ететін тиісті қорғау шараларын иеленуге құқылы.

2. Әрбір бала туғаннан кейін дереу тіркеуден өткізіліп, есімі қойылуы тиіс.

3. Әрбір бала азаматтық алуға құқылы.

25-бап

Әрбір азамат 2-баптағы айтылған қандай да болсын кемсітушілікке және негізсіз шектеуге ұшырамай:

а) тікелей өзі, сондай-ақ ерікті түрде сайланған өкілдері арқылы, мемлекет ісін жүргізуге қатысу;

б) сайлаушылардың еркін білдіру бостандығын қамтамасыз ететін жасырын дауыс беру жолымен жалпыға бірдей және тең сайлау құқығы негізінде өткізілетін шынайы мерзімді сайлауда дауыс беру және өзі сайлану;

с) жалпыға бірдей теңдік шарты бойынша өз елінде мемлекеттік қызметке орналаса алу құқығы мен мүмкіндігіне ие болуы тиіс.

26-бап

Барлық адамдар заң алдында тең және қандай да болсын кемсітуге ұшырамай, заңмен тең қорғалуға құқылы. Бұл орайда кемсітудің қандай түріне болса да, заң тұрғысынан тыйым салынады және заңда барлық адамдар, қандай да бір белгісіне, нәсіліне, түр-түсіне, жынысына, тіліне, дініне, саяси және басқа да наным-сенімдеріне, ұлттық және әлеуметтік тегіне, мүліктік жағдайына, туу және басқа жағдаяттарына қарамастан кемсітуден тең және тиімді түрде қорғалатынына кепілдік берілуі тиіс.

27-бап

Этникалық, діни және тіл азшылығы бар елдерде, осындай азшылық құрамындағы адамдар өз тобының басқа мүшелерімен бірге өз мәдениетін пайдалану, өз дінін тұтыну, дінінің салт-жораларын ұстану және ана тілінде сөйлеу құқығынан айырылмауы тиіс.

IV БӨЛІМ

28-бап

1. Адам құқығы жөніндегі комитет (осы Пактіде бұдан кейін Комитет деп аталады) құрылады. Оның құрамы 18 мүшеден тұрады. Комитет төменде көзделіп отырған жұмыстармен айналысады.

2. Комитет құрамына осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің азаматтары және адам құқығы саласында өзінің біліктілігімен танылған, адамгершілігі мол адамдар кіреді. Сонымен қатар заңгерлік тәжірибесі бар бірнеше адамдардың болуы пайдалы екендігіне назар аударылады.

3. Комитет мүшелері дербес түрде сайланып, жұмыс істейді.

29-бап

1. Комитет мүшелігіне, осы Пактіге қатысушы мемлекеттер сайлау мақсатымен ұсынған тізім ішінен, 28-баптың көздеген талаптарына сай тұлғалар жасырын дауыс беру жолымен сайланады.

2. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер әрқайсысы көп дегенде екі адамды ғана ұсына алады. Олар, өздерін ұсынып отырған мемлекеттердің азаматтары болуы тиіс.

3. Кез-келген адам қайта сайлануға ұсынылуға құқылы.

30-бап

1. Бастапқы сайлау, осы Пакті күшіне енгеннен кейін, алты ай мерзімнен кешіктірілмей өткізілуі тиіс.

2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы комитет мүшелігіне өткізілетін әрбір сайлаудың қарсаңында, 34-бапқа сәйкес ашылған деп жарияланған бос орынға өткізілетін сайлауды қоспағанда, сайлау күнінен кем дегенде төрт ай бұрын, осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге, үш айдың ішінде Комитет мүшелігіне ұсынылатын кандидатуралардың тізімін жасап жіберулерін сұрап, хат жолдайды.

3. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы осындай түрде ұсынылған тұлғалардың тізімін, оларды ұсынған мемлекеттерді атап, алфавит тәртібімен жасайды да, осы тізімді осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге әрбір сайлаудың қарсаңында, сайлау өткізілетін күннен кем дегенде бір ай бұрын тапсырады.

4. Комитет мүшелерін сайлау Біріккен Ұлттар Ұйымының Орталық мекемелерінде, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысының шақыруымен жиналған осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің отырысында өткізіледі. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің үштен екісі қатысуы кворум болып саналатын осындай отырыста, қатысушылардың санының көпшілік дауысын және дауыс беруге қатысқан қатысушы мемлекеттер өкілдерінің санының басым көпшілік дауысын алған кандидатуралар, Комитетке сайланған тұлғалар деп есептеледі.

31-бап

1. Комитетке бір мемлекеттен сол мемлекеттің бір ғана азаматы кіре алады.
2. Комитетке сайлау кезінде мүшелердің географиялық жағынан әділ бөлінуіне және өркениеттің түрлі формалары мен негізгі заң жүйелерінің өкілдігі болуына назар аударылады.

32-бап

1. Комитет мүшелері төртжылдық мерзімге сайланады. Кандидатуралары екінші рет қайта ұсынылған болса, олар қайта сайлануға құқылы. Бірақ та, бірінші сайлауда сайланған тоғыз мүшенің өкілеттік мерзімі екі жылдық мерзімнің аяғында аяқталады; осы тоғыз мүшенің аты-жөнін сайлаудан кейін дереу жеребе тастау арқылы 30-баптың 4-тармағында аталған отырыстың төрағасы белгілейді.

2. Өкілеттік мерзім аяқталғаннан кейін сайлау осы Пактінің осы бөлімінің алдыңғы баптарына сәйкес өткізіледі.

33-бап

1. Егер Комитеттің басқа мүшелерінің бірауыздан айтылған пікірі бойынша Комитеттің қайсыбір мүшесі уақытша жоқ болған кезін есепке алмағанда, бір себептермен өз функцияларын орындауын тоқтатқан болса, онда Комитет төрағасы осы жағдаймен Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысын хабарлар етеді, осыдан кейін Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы сол мүшенің орнын бос орын деп жариялайды.

2. Комитет төрағасы Комитеттің қайсыбір мүшесінің қайтыс болуын, немесе жұмыстан мүлдем кетуін дереу Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына хабарлайды, Бас хатшы осы орынды, мүшенің қайтыс болған күнінен бастап, немесе жұмыстан мүлдем кетуі расталған күнінен бастап, бос орын деп жариялайды.

34-бап

1. 33-бапқа сәйкес бос орын пайда болғаны жария етілген болса, және де орнынан алынатын мүшенің өкілеттік мерзімі осы бос орын жария етілгеннен кейін алты айдың ішінде аяқталмайтын болса, бұл жөнінде Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің әрқайсысын хабардар етеді. Әр мемлекет 29-бапқа сәйкес осы орынға өз кандидатурасын, екі айдың ішінде ұсына алады.

2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы осындай түрде ұсынылған тұлғалардың алфавит ретімен келтірілген тізімін жасап, тізімді осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге тапсырады. Содан кейін, пайда болған бос орынға, осы Пактінің осы бөлімінің тиісті ережелері бойынша, сайлау өткізіледі.

3. 33-бапқа сәйкес жарияланған бос орынға сайланған Комитет мүшесі лауазымды орынға, аталған баптың ережелері бойынша, орнын босатқан мүшенің өкілеттік мерзімінің қалған бөлігі аяқталғанға дейін ие болады.

35-бап

Комитет мүшелері, Комитет міндеттерінің маңыздылығы ескеріліп, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы белгілеген тәртіппен және шарт бойынша, Біріккен Ұлттар Ұйымының қаражатынан берілетін, Бас Ассамблея бекіткен, сыйақы алады.

36-бап

Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы Комитет өз жұмысын осы Пактіге сәйкес тиімді түрде жүзеге асыруын көздеп қажетті қызметкерлер бөліп, материалды қаражатпен қамсыздандырып отырады.

37-бап

1. Комитеттің бірінші отырысы Біріккен Ұлттар Ұйымы Бас хатшысының шақыруымен Біріккен Ұлттар Ұйымының Орталық мекемелерінде өткізіледі.
2. Комитет, өзінің бірінші отырысынан кейін, өзінің рәсімдік ережелерінде көзделген уақытта жиналады.
3. Комитет, әдетте, Біріккен Ұлттар Ұйымының Орталық мекемелерінде немесе Біріккен Ұлттар Ұйымының Женевадағы бөлімшесінде жиналады.

38-бап

Комитеттің әрбір мүшесі, өз міндеттемелеріне кірісуден бұрын, Комитеттің ашық отырысында өзінің міндеттерін адал және риясыз жүзеге асыратыны туралы салтанатты түрде мәлімдеме жасайды.

39-бап

1. Комитет өзінің лауазымды адамдарын екі жылдық мерзімге сайлайды. Оларға қайта сайлануға болады.

2. Комитет өзінің жеке рәсімдік ережелерін белгілейді, алайда бұл ережелерде, атап айтқанда, төмендегілер көзделуі тиіс:

- a) Комитеттің он екі мүшесі кворумды құрайды;
- b) Комитет қаулылары қатысып отырған мүшелердің көпшілік дауысы арқылы қабылданады.

40-бап

1. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер, осы Пактіде танылған құқықтарды жүзеге асыру жөніндегі шаралар және осы құқықтарды қолдануда қол жеткізілген ілгерілік туралы баяндамаларын ұсынуға міндеттенеді:

- a) тиісті қатысушы мемлекеттер үшін, осы Пактінің күшіне енгенінен кейін бір жылдың ішінде;
- b) бұдан кейінгі уақытта, Комитет талап еткен барлық жағдайларда.

2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы барлық баяндамалармен танысады және оларды Комитеттің қарауына жібереді. Баяндамаларда осы Пактіні жүзеге асыруға ықпал ететін, егер ондайлар болған жағдайда, факторлар мен қиыншылықтар көрсетіледі.

3. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы мүдделі мамандандырылған мекемелерге, олардың құзыретіне жатуы мүмкін баяндамалар бөліктерінің нұсқаларын Комитетпен консультациялар жасағаннан кейін жібере алады.

4. Комитет осы Пактіге қатысушы мемлекеттер ұсынған баяндамаларды қарайды. Ол қатысушы мемлекеттерге өзінің баяндамалары және орынды деп санаған жалпы сипаттағы ескертпелерін жолдайды. Сонымен қатар, Комитет осы ескертпелерді, осы Пактіге қатысушы мемлекеттерден алынған баяндамалардың нұсқаларымен қоса, Экономикалық және Әлеуметтік Кеңеске де жібере алады.

5. Осы Пактіге қатысушы мемлекеттер, осы баптың 4-тармағына сәйкес жасалуы мүмкін кез келген ескертпелер жөнінде өздерінің ой-пікірлерін Комитетке ұсына алады.

41-бап

1. Осы бапқа сәйкес осы Пактіге қатысушы мемлекет, басқа бір қатысушы мемлекет осы Пакті бойынша міндеттемелерін орындамай отырғаны туралы қайсыбір қатысушы мемлекеттің мәлімдеп отырғаны туралы мәліметтерді Комитеттің қабылдануға және қарауға құзыретін танитындығын кез келген уақытта мәлімдей алады. Осы бапта көзделген мәліметтер, оларды Комитеттің құзыретін танитындығы туралы мәлімдеме жасаған қатысушы мемлекет ұсынған жағдайда ғана қабылдануы және қаралуы мүмкін. Комитет, мұндай мәлімдеме жасамаған қатысушы мемлекетке байланысты берілген мәліметтердің ешқайсысын қабылдамайды. Осы бап бойынша алынған мәліметтер төмендегідей рәсімдерге сәйкес қаралады:

а) егер осы Пактіге қатысушы қайсыбір мемлекет, басқа бір қатысушы мемлекет осы Пактінің қаулыларын жүзеге асырмай отыр деп тапса, ол осы мәселені, аталған қатысушы мемлекетті жазбаша мәлімет арқылы хабардар ете алады. Осындай мәлімет алған мемлекет, мәліметті алғаннан кейін үш айдың ішінде, өзіне мәлімет жіберген мемлекетке осы мәселеге байланысты, мазмұнында мүмкіндігінше және қажеттілікке орай, қабылданған болашақта қабылданатын және қабылдануы мүмкін ішкі рәсімдерін мен шаралар көрсетуі тек түсініктеме беріп, жазбаша түрде түсіндірме, немесе кез келген басқа мәлімдеме ұсынады.

б) егер алушы Мемлекет бастапқы хабарлауды алғаннан кейін алты ай ішінде мүдделі қатысушы мемлекеттің екеуін де қанағаттандыратындай болып мәселе шешілмесе, осы мемлекеттердің кез келгені ол туралы Комитетке және басқа мемлекетке хабарлай отырып, бұл мәселені, Комитетке ұсынуға құқығы бар.

с) Комитет барлық ішкі шаралардың, осы жағдайда халықаралық құқықтың жалпыға бірдей танылған принциптеріне сәйкес қолданылғанына және қолданылып болғанына көзі жеткеннен кейін ғана өзіне тапсырылған мәселені қарайды. Бұл ереже осындай шараларды қолдану ұзаққа себепсіз созылған жағдайларда қолданылмайды.

д) Комитет осы бапта көзделген мәліметтерді өзінің жабық отырыстарында қарайды.

е) Комитет "с" тармақшасының қаулыларын орындай отырып, қатысушы мемлекеттерге осы мәселені осы Пактіде танылған адам құқықтары мен бостандықтарын құрметтеу негізінде ықыласпен шешу мақсатында риясыз қызметтер көрсетеді.

ф) Комитет өз қарауына ұсынылған кез келген мәселе жөнінде "в" тармақшасында аталған мүдделі қатысушы мемлекеттерге осы іске қатысты кез келген ақпаратты беру жөнінде сұрау сала алады.

г) "в" тармақшасында аталған қатысушы мемлекеттер Комитетте мәселе талқыланған кезде қатысуға және ауызша және/немесе жазбаша ұсынымдар жасауға құқығы бар.

h) Комитет баяндаманы, "в" тармақшасына сәйкес хабарлама алған күннен кейін он екі ай ішінде ұсынады.

i) "е" тармақшасының қаулысы шегінде шешімге қол жеткізілсе, Комитет өз баяндамасында деректер мен қол жеткізілген шешімді қысқаша баяндаумен шектеледі.

ii) "е" тармақшасы қаулыларының шегінде шешімге қол жеткізілмесе, Комитет өз баяндамасында деректерді қысқаша баяндаумен шектеледі: мүдделі қатысушы мемлекеттер берген жазбаша ұсыныстар мен ауызша мәлімдемелердің жазбалары баяндамамен қоса беріледі.

Әрбір мәселе бойынша баяндама мүдделі қатысушы мемлекеттерге жолданады.

2. Осы баптың қаулылары, осы Пактіге қатысушы он мемлекет, осы баптың 1-тармағына сәйкес, мәлімдеме жасағанда, күшіне енеді. Қатысушы мемлекеттер мұндай мәлімдемелерін Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы тіркейді және олардың көшірмелерін қалған қатысушы мемлекеттерге жолдайды. Мәлімдемені кез келген уақытта Бас хатшыға хабарлап, қайтып алуға болады.

Мұндай іс-әрекет осы бапқа сәйкес бұдан бұрын берілген хабарламаның тақырыбы болып табылатын кез келген мәселені қарауға кедергі етпейді; егер, Бас хатшы мәлімдемені қайтып алу туралы хабарламаны алғаннан кейін мүдделі қатысушы мемлекет жаңа мәлімдеме жасамаса, кез келген қатысушы мемлекеттің қандай да кейінірек жасаған хабарламаларының ешқайсысы қабылданбайды.

42-бап

1. а) егер 41-бапқа сәйкес Комитетке берілген қандай да бір мәселе бойынша мүдделі қатысушы мемлекеттер қанағаттанарлықтай шешім таппаса, онда Комитет, мүдделі қатысушы мемлекеттердің алдын ала келісімі бойынша, арнайы Келісім комиссиясын (бұдан әрі - "Комиссия" деп аталатын) тағайындай алады. Комиссияның риясыз қызметтері аталған мәселенің осы Пактінің ережелерін сақтау негізінде ымыралы шешілуі мақсатында мүдделі қатысушы мемлекеттерге ұсынылады.

б) Комиссия мүдделі қатысушы мемлекеттердің келісуімен бес адамнан тұрады. Егер мүдделі қатысушы мемлекеттер Комиссияның толық құрамы немесе құрамының бөлігі жөнінде, үш айдың ішінде келісімге қол жеткізбесе, онда тағайындалуы жөнінде келісімге қол жеткізілмеген Комиссия мүшелері Комитет дауыстарының үштен екі көпшілігімен жасырын дауыс беру жолымен сайланады.

2. Комиссия мүшелері өз міндеттемелерін дербес түрде атқарады. Олар мүдделі қатысушы мемлекеттердің, немесе осы Пактіге қатысушы емес мемлекеттің, немесе 41-бапқа сәйкес, мәлімдеме жасамаған қатысушы мемлекеттің азаматтары болмауы тиіс.

3. Комиссия өз төрағасын сайлайды және өзінің рәсімдік ережелерін белгілейді.

4. Комиссияның отырыстары әдетте Біріккен Ұлттар Ұйымының Орталық мекемелерінде немесе Біріккен Ұлттар Ұйымының Женевадағы Бөлімшесінде өтеді. Сонымен қатар олар, Комиссия Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысымен және тиісті қатысушы мемлекеттермен кеңесе отырып белгілеген басқа қолайлы жерлерде өтуі мүмкін.

5. 36-бапта айтылған Хатшылық осы баптың негізінде тағайындалған комиссияларға да өз қызметтерін көрсетеді.

6. Комитет алған және зерттеген ақпарат Комиссияның қарауына жіберіледі және Комиссия мүдделі қатысушы мемлекеттерден осы іске байланысты кез келген ақпаратты сұрай алады.

7. Комиссия осы мәселені өзіне жіберілген күнінен бастап он екі айдан барлық жағдайларда кешіктірместен толық қараған кезде мүдделі қатысушы мемлекеттерге жіберу үшін Комитет төрағасына баяндама ұсынады:

а) егер Комиссия осы мәселені қарауды он екі ай ішінде аяқтай алмаса, онда ол баяндамасында осы мәселені қарауының ахуалын қысқаша баяндаумен шектеледі.

б) осы мәселенің ымыралы шешілуіне, осы Пактіде танылған адам құқықтарын сақтау негізінде қол жеткізілсе, комиссия өз баяндамасында деректерді және қол жеткізген шешімді қысқаша баяндаумен шектеледі.

с) "b" тармақшасында көрсетілген шешімге қол жеткізілмесе, Комиссияның баяндамасында мүдделі мемлекеттердің арасындағы дауға қатысты іс жүзіндегі барлық деректер бойынша оның қорытындылары және осы мәселені ымыралы реттеу мүмкіндіктері туралы ой-тұжырымдары қамтылады. Бұл баяндамада сондай-ақ жазбаша ұсынымдар және мүдделі қатысушы мемлекеттер ауызша жасаған ұсыныстардың жазбалары қамтылады.

д) егер Комиссияның баяндамасы "с" тармақшасына сәйкес ұсынылған болса, онда мүдделі қатысушы мемлекеттер осы баяндаманы алғаннан кейінгі үш ай ішінде Комиссия баяндамасының мазмұнымен келіскендігі туралы Комитет Төрағасына хабарлайды.

8. Осы баптың қаулылары 41-бапта көзделген Комитет міндеттемелерін кемітпейді.

9. Комиссия мүшелерінің барлық шығындары, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы жасаған сметаға сәйкес мүдделі қатысушы мемлекеттер арасында тең бөлінеді.

10. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы, қажет болған жағдайда, Комиссия мүшелерінің шығындарын, олардың мүдделі қатысушы мемлекеттермен осы баптың 9-тармағына сәйкес өтелуінен бұрын өзі төлеуге құқығы бар.

43-бап

42-бапқа сәйкес тағайындалуы мүмкін Комитет мүшелері және арнайы келісу комиссияларының мүшелері Біріккен Ұлттар Ұйымының Артықшылықтар мен иммунитеттер туралы конвенциясының тиісті тарауларында көзделгендей Біріккен Ұлттар Ұйымы іссапарға жіберетін сарапшылардың жеңілдіктеріне, артықшылықтары мен иммунитеттеріне құқығы бар.

44-бап

Осы Пактіні жүзеге асыру жөніндегі ережелер Біріккен Ұлттар Ұйымының және арнайы мекемелердің құрылтайшы актілерімен және конвенцияларымен ұйғарылған адам құқықтар саласындағы рәсімдерге нұқсан келтірместен немесе оларға сәйкес қолданылады және осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге олардың арасында қолданылатын жалпы және арнайы халықаралық келісімдердің негізінде дауларды шешудің басқа рәсімдеріне жүгінуге кедергі жасамайды.

45-бап

Комитет Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына Экономикалық және Әлеуметтік Кеңес арқылы өзінің жұмысы туралы жылдық баяндама ұсынады.

V БӨЛІМ

46-бап

Осы Пактіде ешнәрсе Біріккен Ұлттар Ұйымының әр түрлі органдары мен арнайы мекемелердің осы Пактіге қарасты мәселелер бойынша тиісті міндеттемелерін анықтайтын Біріккен Ұлттар Ұйымы мен арнайы мекемелердің қаулыларының маңызын кеміту деп түсіндірілуі тиіс емес.

47-бап

Осы Пактіде ешнәрсе барлық халықтардың өздерінің табиғи байлықтарын және ресурстарын толық және еркін иемдену және пайдалануға мызғымас құқығын кеміту деп түсіндірілуі тиіс емес.

48-бап

1. Осы Пакті кез келген - Біріккен Ұлттар Ұйымына мүше мемлекет немесе оның кез келген арнайы мекемесінің мүшесі, кез келген Халықаралық Сот Статутына қатысушы мемлекет және Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясы шақырған кез келген мемлекет үшін осы Пактіге қатысуға қол қою үшін ашық.

2. Осы Пакті бекітуге жатады. Бекіту грамоталарын Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы тіркейді.

3. Осы Пакті осы баптың 1-тармағында көрсетілген кез келген мемлекеттің қосылуына ашық.

4. Қосылуды Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы қосылу туралы құжатты тіркеу арқылы іске асырады.

5. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы осы Пактіге қол қойған немесе оған қосылған барлық мемлекеттерге әрбір бекіту грамотасын, немесе қосылу туралы құжатты тіркеу туралы хабарлайды.

49-бап

1. Осы Пакті отыз бесінші бекіту грамотасын немесе қосылу туралы құжатты Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына сақтауға тапсырған күнінен үш ай өткен соң күшіне енеді.

2. Осы Пакті, отыз бесінші бекіту грамотасын немесе қосылу туралы құжатты тіркеу күнінен кейін осы Пактіні бекіткен немесе оған қосылған әрбір мемлекет үшін, олардың өздерінің бекіту грамотасы немесе қосылу туралы құжаты тіркелген берілген күнінен үш ай өткен соң күшіне енеді.

50-бап

Осы Пактінің қаулылары федеративтік мемлекеттердің барлық бөліктері ешбір шектеусіз немесе алып тастаусыз таралады.

51-бап

1. Осы Пактіге қатысушы кез келген мемлекет түзетулер ұсынып және оларды Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысына тапсыра алады. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы кез келген ұсынылған түзетулерді осы Пактіге қатысушы мемлекеттерге жолдай отырып, олардан осы ұсыныстарды қарау және олар бойынша дауыс беруді жүргізу мақсатында қатысушы мемлекеттердің конференциясын шақыру жөнінде көзқарастарын білдіріп, өзін хабардар етуді өтінеді. Егер осындай конференцияның шақырылуын қатысушы мемлекеттердің ең кем дегенде үштен бірі қолдаса, Бас хатшы конференцияны Біріккен Ұлттар Ұйымының аясында шақырады. Конференцияға дауыс беруге және қатысқан қатысушы мемлекеттердің көпшілігі қабылданған кез келген түзету Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясына бекітуге ұсынылады.

2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас Ассамблеясының бекітуі бойынша және осы Пактіге қатысушы мемлекеттердің үштен екісінің көпшілігімен қабылданған түзетулер сол мемлекеттердің конституциялық рәсімдеріне сәйкес күшіне енеді.

3. Түзетулер күшіне енгеннен кейін, оларды қабылдаған қатысушы мемлекеттер үшін міндетті болады, ал басқа қатысушы мемлекеттер үшін осы Пактінің қаулылары және өздері бұрын қабылдаған түзетулер міндетті болып қала береді.

52-бап

48-баптың 5-тармағына сәйкес жіберілетін хабарламаларға қарамастан, Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы аталған баптың 1-тармағында сөз болған мемлекеттердің бәрін:

- a) 48-бапқа сәйкес қол қоюлар, бекітулер және қосылулар туралы;
- b) 49-бапқа сәйкес осы Пактінің күшіне енген күні және 51-бапқа сәйкес кез келген түзетулердің күшіне енген күні туралы хабардар етеді.

53-бап

1. Ағылшын, испан, қытай, орыс және француз тілдеріндегі мәтіндерді тең түпнұсқалы осы Пакті Біріккен Ұлттар Ұйымының мұрағатына сақтауға тапсыруға жатады.

2. Біріккен Ұлттар Ұйымының Бас хатшысы осы Пактінің куәландырылған көшірмелерін 48-бапта көрсетілген барлық мемлекеттерге жібереді.

ОСЫНЫ КУӘЛАНДЫРУ ҮШІН төменде қол қойғандар, тиісті үкіметтерінен тиісінше уәкілеттік алғандар, мың тоғыз жүз алпыс алтыншы жылғы он тоғызыншы желтоқсанда, Нью-Йоркте қол қою үшін ашық, осы Пактіге қол қойды.